

OTTHONUNK A NYELV

Előző heti írásunkban bemutattuk az arab nevek magyar átírását befolyásoló két alapvető szempontot, mely szerint a 19. OTTHONUNK A NYELV

Előző heti írásunkban bemutattuk az arab nevek magyar átírását befolyásoló két alapvető szempontot, mely szerint a 19. század előtt élt személyek nevét, valamint a hagyományos történeti, vallási és egyéb kifejezéseket a klasszikus nyelv ejtési szabályai szerint írjuk (I. Abbászida-dinasztia; Harun ar-Rasíd – nagyhírű bagdadi kalifa, 8–9. sz.; Muhammad ibn Szaúd – arabiai sejk, 18. sz.), az újabb keletű – azaz a 19–21. századi – névanyag átírásakor azonban már az egyes arab országokban általánosan használt ejtésforma alapján járunk el (I. Gamal Abdel Nasszer – egyiptomi államfő, 1954–1970; Habib Burgiba – tunéziai miniszterelnök, 1957–1975, később az ország örökös elnöke; Dzsábir el-Ahmed el-Dzsábir esz-Szabáh – volt kuvaiti államfő).

Az arab nevek nagy része azonban nem közvetlen módon, hanem nyugat-európai (leggyakrabban angol, francia vagy német) közvetítéssel került – és kerül napjainkban is – nyelvünkbe. Ez a tény általában nyomot hagy az illető névalakok magyar átírásában, s ilyenkor nem az egyes arab országokban használt ejtésformát, hanem az átadó nyelv kiejtését vagy írásgyakorlatát követjük, pl.: Szaddam Husszein, Jasszer Arafat. Az arab kiejtés szerint a szóban forgó nevek rövid sz-es – tehát Huszein, illetve Jászzer vagy Jászir – átiratot kívánnának, a közvetítő nyelvekben viszont Hussein, valamint Jasser alakban írják – viszont rövid sz-szel ejtik – őket, hogy elkerüljék az esetleges z-s ejtismódot.

Annak ellenére, hogy a magyarban a gyakori, már gyökeret eresztett arab nevek túlnyomó többségét a szabályzattal összhangban írjuk, bizonyos esetekben nem szabályszerű, hanem hagyományos alakjukban jegyezzük őket. Allah nevének rövid magánhangzós jelölése a magyar írásgyakorlatban például eltér az arabban kialakult közgyakorlattól, ott ugyanis a második szótag hosszú, tehát Alláhnak ejtik. Az -allah névelemmel végződő személynevekben viszont a magyar átiratban is megmarad a hosszú á, pl.: Abdalláh, Naszralláh stb. S míg a próféta neveként, valamint a modern névanyagban a Mohamed alakot használjuk (I. Mohamed Atta – a 2001-es New York-i terrortámadás egyik végrehajtója), a klasszikusban az írásképből kiinduló Muhammad a megfelelő forma (I. Muhammad ibn Szaúd – arabiai sejk, 18. sz.). Szintén nem szabályszerű, hanem hagyományos alakban írjuk a líbiai vezető, Kadhafi nevét, amely a forrásnyelvi ejtésforma szerint Gaddáfi-nak hangzik, az írásképnak megfelelően pedig Kaddzáfi-nak kellene írunk.

Az arab személynevek gyakori eleme a névelő, amelyet kötőjellel kapcsolunk a következő névrészhez, s mindig kis kezdőbetűvel írjuk. Klasszikus alakja az al, modern alakja pedig az el. Jellegzetessége, hogy a d, dz, n, r, s, sz, t, z hangok előtt mindig hasonul, ezért jelenik meg például ar- alakban Harun ar-Rasíd nevében, illetve esz- formában Dzsábir el-Ahmed el-Dzsábir esz-Szabáh volt kuvaiti államfő nevében. A névelő mellett gyakori része a névnek az ibn, ben, bin (magyarul: ,fia‘) névelem, amely azt jelzi, hogy a személynév az apa, esetleg a nagypapa vagy a dédapa nevével bővül (az ilyen típusú névadás oka a származást követő adatokon túl a személyek pontosabb azonosíthatósága volt). Ezt az elemet mindig különírjuk a név többi részétől, s ha nem névkezdő helyzetben áll (pl.: Ben Burka – volt marokkói államfő), kis kezdőbetűvel jelöljük, pl.: Mohamed ibn Abdalláh ibn Abdal-Muttalíb (Mohamed próféta teljes neve), Oszama bin Láden (szaúdi származású hírhedt terrorista).

Következő írásunkban az arab eredetű földrajzi nevek és közszók írásgyakorlatával foglalkozunk.

MISAD KATALIN

Az arab személynevek átírásának gyakorlata

Írta: Új Szó

2007. január 29. hétfő - Módosítás: 2007. január 29. hétfő
